

„Tšaikovski meistriteosed“ – nostalgiline ja värske

Pjotr Tšaikovski meistritöödele pühendatud lühiballettide lavastusõhtu teenib täielikult oma eesmärki, pakkudes publikule nii nostalgiat kui ka avastamisrõõmu.

Naisrühmal on „Serenaadis“ suur ja tähtis osa: nad on pidevas liikumises, põimudes solistidega ning jaotudes omaette suuremateks ja väiksemateks gruppideks.

Rünno Lahesoo

Eesti Rahvusballeti „Tšaikovski meistriteosed“:
„Serenaad“, koreograaf George Balanchine, lavale seadnud Viki Psihoyos, dirigendid Arvo Volmer, Vello Pähn ja Kaspar Mänd, kunstnik Karinska, valguskunstnik Mark Stanley, valguse teostaja Rasmus Rembel.
„6. sümfoonia“, koreograaf Mai Murdmaa, lavale seadnud Viesturs Jansons, dirigendid Arvo Volmer, Vello Pähn ja Kaspar Mänd, kostüümikunstnik Marja-Liisa Pihlak, valguskunstnik Rasmus Rembel.
Tantsivad Ketlin Oja, Madeline Rose Skelly, Cristiano Principato, Francesco Piccinin, Ana Maria Gergely, Lauren Gail Janeway, Anna Roberta, Ami Morita, William Newton, Sergei Upkin, Jevgeni Grib, Nanae Maruyama jt.
Esietendus 20. XI Estonias.

ANU RUUSMAA

Estonias novembris esietendunud „Tšaikovski meistriteosed“ on nostalgiline neoklassikalise balleti õhtu, mis koosneb kahest osast. Esimeses saab näha George Balanchine'i 1934. aastal esimest korda ettekandele tulnud „Serenaadi“, mille aluseks on Pjotr Tšaikovski samanimeline heliteos keelpillidele C-duur *op.* 48. George Balanchine oli XX sajandi väljapaistvamaid koreograafe ja USA balleti juhtfigure ning balletikooli

American Ballet asutaja. 1946. aastal rajatud New York City Ballet on tänapäevalgi Ameerika üks juhtivaid balletiteatreid. Balanchine'i looming on sillaks klassikalise ja nüüdisballeti vahel.

Lavale seadis „Serenaadi“ Viki Psihoyos, Balanchine'i trupi kunagine tantsija. See teos valmis Balanchine'il esimesena pärast New Yorki elama asumist. Lavastust on mitu korda muudetud ja arendatud. Teos koosneb neljast osast: „Sonatiin“, „Valss“, „Vene tants“ ja „Eleegia“. Lavastaja on muutnud Tšaikovski „Serenaadi“ viimase kahe osa järjekorda, andes niiviisi teose lõpule kurva alatooni.

Balanchine'i kogu loomingule on omane – ja nii on see ka „Serenaadis“ –, et iga liigutuse aluseks on muusika. On öeldud, et Balanchine aitab näha muusikat ja kuulda balletti: tants on kui visuaalne muusika. See on võimalik, kui muusikast ja tantsust saavad võrdväärsed partnerid. Kui võtta võrdluseks näiteks romantilise ajastu balletilavastused, siis on muusika seal tihtipeale foon ning tähelepanu on suunatud balletile.

Praegusel juhul on määrava tähtsusega Tšaikovski muusika sügav psühholoogiline sisu: sellega väljendatakse inimese hingelisi elamusi. Emotsionaalsust spetsiaalselt rõhutamata luuakse

laval tantsu ja muusika koostoimel terviklik tantsumaagia. Oluline on, et publikule on jäetud vabad käed tõlgendamiseks, nii et iga vaataja näeb laval oma ainulaadset lugu. Muuseas, mitmes Balanchine'i koreograafiateoses ei ole muusika ja tantsu sünergia alati õnnestunud samaväärselt „Serenaadiga“.

Balanchine'i unikaalne koreograafia paneb siin tantsijad tehniliselt proovile, on kiire ja energeetiline, ent sealjuures kerge, justkui jäädes õhus liueldes kulgema. Sellise efekti on Balanchine saavutanud Vaganova kooliga tantsijatele harjumuspärasest veidi erineva liigutuste sidususega: tantsus justkui polekski vahesamme ning rõhutatult olulisi samme. Liigutused on seotud nii, nagu need oleksid ühtmoodi tähtsad. See loob visuaalse mulje pidevast õhus lendlemisest ja tants tundub niiviisi väga loomuliku, lihtsa ja olemusliku, justkui polekski tegemist õpitud sammudega.

Naisrühmal on selles balletis suur ja tähtis osa. Nad on pidevas liikumises, põimudes solistidega ning jaotudes omaette suuremateks ja väiksemateks gruppideks, aga ka duettideks ja soolodeks. Naisrühma tantsijad loovad ikka uusi ja uusi mustreid ja kujundeid. Solistide soolod ja duetid kasvavad

välja kordeballeti liikumisest. Seegi, et iga tantsija roll on balletis tähtis, on Balanchine'ile tüüpiline: sellega tunustas ta häid tantsijaid raske töö eest ja laskis neil särada.

Hooajal 1987/1988 sai tollaegne Estonia balletitrupp esimest korda kogeda ja tantsida Balanchine'i koreograafiat ning just nimelt „Serenaadi“. Tookord seadis koreograafia Kaie Kõrbi loomingulise õhtu raames lavale Marina Aleksidze. Mõistagi polnud siis Nõukogude Liidu kinnistes piirides võimalik taotleda George Balanchine Trusti juriidilist luba, kuid üldjoontes oli tollaegne lavastus sama, mis praegu Estonias.

Mul oli tookord võimalus tantsida selles lavastuses. Vaataja pilguga ma seda lavastust ei saanud näha, sest olin kõik etendused laval. Tantsisin ühte neljast solistist ning kehamälu on see talletunud kui väga hoogne ja muusikaliselt ere kogemus. Keerulise tehnika ja jooniste ootamatute muutustega tihti läbi põimitud koreograafia on siiani meelde jäänud naudinguna. Mäletan ka seda, et nägime proovisaalis tõsiselt vaeva ja tegime kõvasti tööd. Venemaa Vaganova koolkonna klassikalisele tantsule lähenemises (see oli toona meie trupi koolituse aluseks) on palju rohkem füüsilist jõudu. „Serenaadi“ puhul tuli meil ümber harjutada, kuid sealjuures säilitada Vaganova koolkonna esteetika. Ülikiire ja tihe tehnika nõuab hoopis teistsugust kehakäsitlust, et lavastus tehniliselt kvaliteetselt ja õhuliselt ära tantsida.

Praegune balletitrupp eesotsas parimate naissolistide Ketlin Oja, Ana Maria Gergely ja Anna Robertaga on saanud keerulise ülesandega imeliselt hakkama. Tehniline üleolek materjalist teeb vaatepildist nauditava energeetilise elamuse. Tants ongi olemuslik, emotsionaalselt laetud ja kütkestav.

Balletiõhtu teises osas tuli esitusele Mai Murdmaa lühiballett „6. sümfoonia“, mille muusikana on kasutatud Pjotr Tšaikovski sümfoonia number 6 h-moll *op.* 74 „Pateetiline“. Esietendus toimus 1989. aastal Läti ooperi- ja balletiteatris ning lavastus oli loodud Viesturs Jansonsile. Eestis näeb seda esmakordselt alles nüüd. Murdmaa on lavastanud selle koreograafiateose Tšaikovski auks, avades helilooja tundliku ja õrna, hingestatud, kuid ka vastuolulise kunstnikuloomuse.

Selle lavastuse on Murdmaa loonud samuti neoklassikalises võtmes nagu Balanchine „Serenaadi“, toetudes sealjuures tehniliselt heale Vaganova koolkonnale. Vaatamata sellele, et laval on ajaloolised isikud – Tšaikovski ning tema